

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології

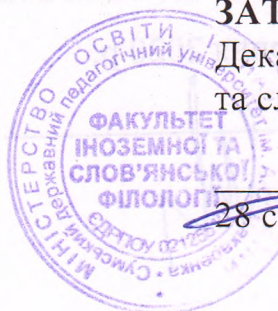
Кафедра російської мови, зарубіжної літератури
та методики їх викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної
та слов'янської філології

А. М. Коваленко

28 серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВСТУП ДО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА»

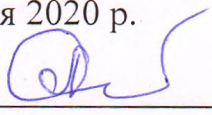
Галузь знань: 01 Освіта

Спеціальність: 014 Середня освіта (Мова і література (російська))

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Російська мова
і зарубіжна література)

Мова навчання: російська

Погоджено науково-методичною комісією
факультету іноземної та слов'янської філології
28 серпня 2020 р.

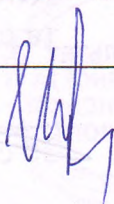
Голова Семенов О. М.,
доктор пед. наук, професор

Суми 2020

Розробник: Медвідь Н. О., канд. філол. наук, доцент кафедри російської мови,
зарубіжної літератури та методики їх викладання

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри російської мови,
зарубіжної літератури та методики їх викладання

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри Іванова І. Б., канд. пед. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
І-й		І-й	
Семестр			
І-й		І-й	
Лекції			
24 год.		6 год.	
Практичні, семінарські			
30 год.		6 год.	
Самостійна робота			
64 год.		106 год.	
Консультації:			
2 год.		2 год.	
Загальна кількість годин – 120		Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Дисципліна «Вступ до літературознавства» покликана познайомити студентів із загальними закономірностями розвитку літератури та рядом засадничих понять і категорій науки про літературу, що складають обов'язковий мінімум знань про принципи структурної організації художнього тексту та загальні закони історичної еволюції літератури як виду мистецтва. Даний курс дає можливість студентам отримати уявлення про складну систему різних сторін та елементів форми й змісту літературного твору та навчитися аналітично розглядати художній текст у всій багатогранності його аспектів та взаємодії художніх елементів різних рівнів текстової організації.

Мета вивчення дисципліни - формування у студентів професійних компетенцій, необхідних для подальшого засвоєння предметів гуманітарного циклу, та у створенні відповідних орієнтирів, якими здобувачі освіти у подальшому зможуть послуговуватися, визначаючи напрямок своєї спеціалізації.

Завдання: формування у студентів базової частини понятійного апарату, що використовується у літературознавстві; засвоєння основних літературознавчих методів, розуміння їх суті та вміння використовувати на практиці; знайомство з основними напрямами та підходами у сучасному літературознавстві.

Дисципліна спрямована на формування таких **компетентностей**:

– **загальних:**

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області та її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності, усвідомлення необхідності дотримуватися здорового способу життя та пропагувати його норми.

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв'язання.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним.

– *фахових:*

ФК 1. Здатність демонструвати та використовувати в професійній діяльності концептуальні наукові та практичні знання з педагогіки, психології, філософії, історії та культури, а також філологічних дисциплін та методики їх викладання.

ФК 10. Здатність застосовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку російської та зарубіжної літератури від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів. Чільних представників та художні явища.

ФК 11. Здатність демонструвати знання та розуміння взаємозв'язку компонентів літературного твору, давати визначення основних теоретико-літературних понять і застосовувати їх під час інтерпретації та аналізу художнього твору, визначати національну своєрідність і загальнолюдську значущість творів світової літератури.

ФК 12. Здатність здійснювати різні типи лінгвістичного та літературознавчого аналізу, систематизувати, інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища й факти, використовуючи різні методи дослідження.

ФК 13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

2. Передумови до вивчення дисципліни

Дисципліна відноситься до базової частини циклу навчального плану. Викладання дисципліни націлене на формування первинних навичок літературознавчого аналізу та знайомство з основними поняттями, які використовуються у філологічних дисциплінах. Для вивчення дисципліни необхідні знання, вміння й компетенції, отримані студентами у середній загальноосвітній школі зі всесвітньої історії, зарубіжної літератури, російської мови.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ПРЗ 5. Знати концептуальні основи фундаментальних дисциплін (педагогіка, психологія, вступ до мовознавства, вступ до літературознавства, сучасна російська літературна мова, зарубіжна література, російська література) як теоретичної бази освітньої та
---------------	--

	<p>дослідницької діяльності.</p> <p>ПРЗ 9. Знати види та методи лінгвістичного та літературознавчого аналізу.</p> <p>ПРЗ 10. Знати загальні властивості літератури як мистецтва слова, специфіку перебігу літературного процесу у культурно-історичному контексті, особливості літературних епох, художніх напрямів, течій, жанрів і стилів.</p> <p>ПРЗ 12. Знати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній сфері та методи їх реалізації.</p>
Уміння	<p>ПРУ 1. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями дисципліни.</p> <p>ПРУ 8. Застосовувати різні види аналізу художнього твору, визначати його ідейний рівень та жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, виявляти симбіоз традицій і новаторства, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.</p> <p>ПРУ 9. Уміти виокремлювати, професійно оцінювати та досліджувати значущі феномени літературного процесу в їх взаємодії з культурно-історичним контекстом, використовувати здобутки письменства для формування національної свідомості, світогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>ПРУ 10. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.</p>
Комунікація	<p>ПРК 2. Здатність вільно спілкуватися з професійних питань державною, російською та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної комунікації.</p>
Автономія і відповідальність	<p>ПРА 5. Здатність навчатись упродовж життя і вдосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію із значним ступенем автономії</p>

У результаті засвоєння дисципліни студент має:

знати: основні поняття та терміни, що складають понятійний апарат сучасного літературознавства (художній твір, авторський задум; зміст,

форма, тема, ідея, проблематика, сюжет, фабула, композиція художнього твору, літературні роди (епос, лірика, драма) та жанри (ода, елегія, сонет, пісня, послання; оповідання, повість, роман; комедія, трагедія, драма тощо), стадії розвитку дії в художньому творі (експозиція, зав'язка, кульмінація, розв'язка); автор, ліричний герой, художній образ, портрет, пейзаж, деталь, тропи, строфа; художні напрями, течії, стилі тощо); назви та зміст основних методів літературознавчого аналізу, найбільш актуальні проблеми вивчення основних літературознавчих дисциплін;

уміти: охарактеризувати мету та завдання основних та допоміжних літературознавчих дисциплін, указати на основні проблеми їх вивчення, назвати основних дослідників-літературознавців та їх внесок у розвиток літературознавства, охарактеризувати сучасний стан розвитку літературознавчої науки;

володіти: навичками літературознавчого аналізу, здатністю виявляти та досліджувати знакові явища літературного процесу у їх взаємодії з культурно-історичним контекстом, використовуючи знання при рішення конкретних освітніх задач у майбутній професійній сфері; здатністю розвивати та удосконалювати свій рівень володіння методологією літературознавчих та текстологічних досліджень.

Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний, дослідницький, частково-пошуковий методи, метод проблемного викладу матеріалу, дискусії, обговорення, інтерактивний, практичний, діяльнісно-комунікативний методи, метод проєктів (творчих, практико-орієнтованих) тощо.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

«ВІДМІННО» (90–100 – А):

- студент глибоко засвоїв знання й повністю сформував необхідні вміння та навички: вільно володіє понятійною системою дисципліни, правильно вибудовує описові, порівняльні й класифікаційні характеристики літературних явищ, використовує самостійно здобуту інформацію;
- усебічно характеризує літературні явища або закономірності, співставляє їх з подібними явищами; наводить самостійно вибрані приклади, супроводжуючи їх аргументованими коментарями;
- самостійно вирішує пізнавальні пошукові задачі;

- може співставити різні наукові позиції, концепції, підходи, посилається на наукові джерела й називає прізвища дослідників-літературознавців;
- якісно виконав усі завдання, передбачені робочою програмою.

«ДОБРЕ» (82–89 – В):

- студент глибоко засвоїв знання й повністю сформував необхідні вміння й навички: вільно володіє понятійною системою дисципліни, правильно вибудовує описові, порівняльні й класифікаційні характеристики літературних явищ, використовує самостійно отриману інформацію;
- усебічно характеризує літературні явища або закономірності, співставляє їх з подібними явищами; наводить самостійно вибрані приклади, супроводжуючи їх аргументованими коментарями;
- самостійно вирішує пізнавальні пошукові задачі;
- виконав усі завдання, передбачені робочою програмою.

«ДОБРЕ» (74–81 – С):

- студент володіє системою необхідних знань і вмінь: вільно володіє понятійною системою дисципліни, правильно вибудовує описові, порівняльні й класифікаційні характеристики літературних явищ, використовує самостійно отриману інформацію;
- усебічно характеризує літературні явища або закономірності, співставляє їх з подібними явищами; наводить самостійно вибрані приклади;
- виконав усі завдання, передбачені робочою програмою.

«ЗАДОВІЛЬНО» (64–73 – D):

- студент володіє основами знань, умінь і навичок з дисципліни, понятійний апарат засвоїв не повністю, допускає помилки у формулюванні понять, класифікацій і порівняльних характеристик літературних явищ;
- самостійно опрацював окремі об'єми інформації, але не усвідомлено – не використовує отриману інформацію у відповідях; при виконанні практичних завдань робить помилки;
- виконав не всі (не менше 60%) практичні завдання, передбачені робочою програмою.

«ЗАДОВІЛЬНО» (60–63 – E):

- студент володіє основами знань, умінь і навичок з дисципліни, понятійний апарат засвоїв не повністю, допускає помилки у

формулюванні понять, класифікацій і порівняльних характеристик літературних явищ;

- самостійно опрацював не увесь необхідний об'єм інформації, недостатньо її усвідомив – не використовує отриману інформацію у відповідях; при виконання практичних завдань робить помилки;
- виконав не всі (не менше 60%) практичні завдання, передбачені робочою програмою, у відповідях допускає помилки.

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (35–59 – FX):

- студент не володіє достатнім об'ємом знань, умінь і навичок у межах дисципліни: засвоїв менше 50% понятійного апарату, відповіді не віддзеркалюють 50% матеріалу, самостійно не працював з додатковою інформацією;
- практичні завдання виконав частково (до 40%).

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (0–34 – F):

- студент не володіє достатнім об'ємом знань, умінь і навичок у межах дисципліни: засвоїв менше 50% понятійного апарату, відповіді не віддзеркалюють 50% матеріалу, самостійно не працював з додатковою інформацією;
- практичні завдання виконав частково (до 20%).

5. Розподіл балів

Поточний контроль і самостійна робота											Загальна сума балів
Розділ 1							Розділ 2				100
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	
1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	1.5.	1.6.	1.7.	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.	
9	9	9	9	9	9	10	9	9	9	9	

За бажанням здобувача можуть враховуватися результати навчання у неформальній освіті (відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у СумДПУ імені А. С. Макаренка).

Розподіл балів за види робіт:

- участь у конференції (різних рівнів) – 3 бали,
- написання й опублікування статті – 7 балів,
- участь/призове місце у творчих конкурсах, олімпіадах тощо: обласних – 8/10 балів; усеукраїнських – 12/14.

- участь/призове місце у всеукраїнському конкурсі наукових робіт – 15/18 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання

Діагностика результатів навчання проводиться шляхом перевірки знань теоретичних питань та виконання практичних завдань, а також знань з питань самоконтролю роботи студентів.

7. Програма навчальної дисципліни

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Літературний твір

Тема 1.1. Специфіка літературознавства як галузі наукового знання. Місце літературознавства у ряді інших наук:

- мистецтво як спосіб пізнання дійсності, види мистецтва;
- література – один із основних видів мистецтва;
- літературознавство як галузь наукового знання;
- зв'язок літературознавства з іншими науками.

Тема 1.2. Художній твір як єдність форми та змісту:

- світ художнього твору, його створення (авторський задум, втілення авторського задуму, зміст, форма);
- поняття зовнішньої та внутрішньої форми художнього твору;

- понятійний апарат внутрішнього світу художнього твору (тема, ідея, проблематика, сюжет, фабула, конфлікт, художній час, художній простір, пафос, композиція);
- стадії розвитку дії в художньому творі (експозиція, зав'язка, кульмінація, розв'язка);
- автор, персонаж, образ у художньому творі;
- художні засоби створення образів: портрет, пейзаж, мовна характеристика героя, художня деталь.

Тема 1.3. Літературні роди та жанри:

- лірика, основні ознаки ліричних творів;
- епос, основні ознаки епічних творів;
- драма, основні ознаки драматичних творів;
- поняття жанру, види літературних жанрів (епічні, ліричні, драматичні, ліро-епічні).

Тема 1.4. Основи віршування. Художня мова:

- тонічна, силабічна, силабо-тонічна системи складання віршів;
- поняття віршового розміру;
- розміри силабо-тонічної системи складання віршів;
- поняття римування, рими, строфи;
- поняття звукопису, поетичний синтаксис та інтонаційні фігури;
- художні тропи (епітет, метафора, синекдоха, персоніфікація, порівняння, гіпербола, літота, алегорія, перифраз, оксюморон), їх роль у творі.

Тема 1.5. Об'єкт зображення в художньому творі.

Тема 1.6. Суб'єкт зображення в художньому творі.

Тема 1.7. Аналіз художнього твору:

- аналіз ліричного твору; схема аналізу;
- аналіз прозового твору; схема аналізу;
- аналіз драматичного твору; схема аналізу.

Розділ 2. Літературний процес

Тема 2.1. Основні терміни та поняття теорії літературного процесу.

Контекстне вивчення художнього твору:

- літературний процес, стадії його розвитку;
- періоди розвитку художньої літератури;
- основні аспекти контекстуального вивчення художнього твору.

Тема 2.2. Літературні напрями, течії, їх взаємодія:

- основні літературні напрями: класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм, модернізм, постмодернізм;
- типологія реалізму;
- основні течії модернізму, їх характеристика, представники.

Тема 2.3. Поняття художнього методу та індивідуального авторського стилю.

Тема 2.4. Принципи аналізу художнього твору.

7.2. Структура навчальної дисципліни

Назва розділів та тем	Кількість годин									
	Денна форма навчання					Заочна форма навчання				
	усього	У тому числі				усього	У тому числі			
		Лекц.	Пр.	Конс.	с/р		лекц.	пр.	Конс.:	с/р
Розділ 1. Літературний твір										
Тема 1.1. Специфіка літературознавства як галузі наукового знання. Місце літературознавства у ряді інших наук.	5	2	-		3	7				7
Тема 1.2. Художній твір як єдність форми та змісту.	8	2	2		4	10		2		8
Тема 1.3. Літературні роди та жанри.	12	2	4	1	5	10	2			8
Тема 1.4. Основи віршування. Художня мова.	9	2	2		5	8				8
Тема 1.5. Об'єкт зображення в художньому творі.	8	2	2		4	10		2		8
Тема 1.6. Суб'єкт зображення в художньому творі.	8	2	2		4	10		2		8
Тема 1.7. Аналіз художнього твору.	14	4	4		6	12	2			10
Усього за розділом 1	64	16	16	1	31	67	4	6		57
Розділ 2. Літературний процес										
Тема 2.1. Основні терміни та поняття теорії літературного процесу. Контекстне вивчення художнього твору.	11	2	2		7	11				11
Тема 2.2. Літературні напрями, течії, їх взаємодія.	15	2	4	1	8	14	2			12
Тема 2.3. Поняття художнього методу та індивідуального авторського стилю.	16	2	4		10	14				14
Тема 2.4. Принципи аналізу художнього твору.	14	2	4		8	14			2	12
Усього за розділом 2	56	8	14	1	33	53	2		2	49
Загальна кількість годин	120	24	30	2	64	120	6	6	2	106

Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Художнє ціле. Зміст та форма літературного твору.	2	2
2	Літературні роди и жанри.	4	2
3	Основи віршування. Художня мова.	2	
4	Об'єкт зображення в художньому творі.	2	
5	Суб'єкт зображення в художньому творі.	2	
6	Літературний процес. Стадіальність розвитку літератури.	2	
7	Літературні напрями, течії, їх взаємодія.	4	
8	Художній метод та індивідуальний стиль автора.	4	
9	Аналіз, принципи аналізу художнього твору. Систематизація отриманих знань.	8	2
Усього		30	6

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Галич О. Теорія літератури. Київ: Дніпро, 2001.
2. Гладишев В. Теорія і практика контекстного вивчення художніх творів у шкільному курсі зарубіжної літератури. Миколаїв: Іліон, 2006. 372 с.
3. Есин А. Принципы и приемы анализа литературного произведения : учеб. пособ. Москва: Наука, 2010.
4. Жирмунский В. Введение в литературоведение: курс лекций. СПб., 1996.
5. Зинченко В. Литература и методы ее изучения. Системно-синергетический подход. Москва: Наука, 2011.
6. Литературная энциклопедия терминов и понятий / под ред. А. Николюкина. Москва, 2001.
7. Минералова И. Анализ художественного произведения. Стиль и форма. Москва: Наука, 2011.
8. Моклиця М. Основи літературознавства. Тернопіль, 2002.
9. Основы литературоведения: учеб. пособ. для студентов пед. вузов / под общей ред. В. П. Мещерякова. Москва: Наука, 2019.
10. Прозоров В. Введение в новые жанры: учеб. пособ. Москва, 2009.
11. Романова Г. И. Практика анализа литературного произведения. Москва: Наука, 2006.
12. Турышева О. Н. Теория и методология зарубежного литературоведения. Москва: Наука, 2012.
13. Тюпа В. И. Анализ художественного текста. Москва: Академия, 2006.

14. Фоменко И. В. Практическая поэтика: учеб. пособ. для студентов филолог. факультетов вузов. Москва, 2006.
15. Хализев В. Основы теории литературы. Москва: Академия, 1998.

Допоміжні:

1. Бахтин М. Эстетика словесного творчества. Москва: Наука, 1979. 378 с.
2. Вступ до літературознавства: хрестоматія: навч. посіб. / упор. Н. Бернадська. Київ: Либідь, 1995.
3. Винокур Г. О языке художественной литературы. Москва, 1991.
4. Волков И. Литература как вид художественного творчества. Москва: Наука, 1985.
5. Гачев Г. Содержательность художественной формы. Эпос. Лирика. Театр. Москва: Просвещение, 1988.
6. Гиршман М. Литературное произведение: теория и практика анализа : учеб. пособ. Москва: Высш. школа, 1991. 160 с.
7. Гаспаров М. Очерк истории европейского стиха. Москва, 1989.
8. Головкин В. Герменевтика литературного жанра. Москва: Наука, 2012.
9. Гуляев Н. Литературные направления и методы в русской и зарубежной литературе XVII - XIX веков. Москва, 1983.
10. Даниленко В. Лісоруб у пустелі : Письменник і літературний процес. Київ: Академвидав, 2008.
11. Клочек Г. Поэтика і психологія. Київ, 1990.
12. Кожин В. О литературных традициях. *Размышления о русской литературе*. Москва, 1991.
13. Козлов А. Азбука літературознавства. Київ, 1995.
14. Костенко А. Творчі методи в їх історичному розвитку. Київ, 1981.
15. Кузьменко В. Словник літературознавчих термінів. Київ, 1997.
16. Література. Теорія. Методологія / упор. Д. Уліцька. Київ, 2006.
17. Манн Ю. Диалектика художественного образа. Москва: Просвещение, 1987.
18. Марко В. Основы аналізу літературного твору. Кіровоград, 1997.
19. Наливайко Д. Направления, течения, стили. Київ: Дніпро, 1985.
20. Наливайко Д. Теорія літератури і компаративістика. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006.
21. Наєнко М. Українське літературознавство: Школи, напрями, тенденції. Київ, 1997.
22. Потебня А. Теоретическая поэтика. Москва, 1990.
23. Потебня О. Эстетика і поетика слова. Київ, 1985.
24. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки / за ред. М. Зубрицької. Львів, 2002.
25. Ткаченко А. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства. Київ, 1998.
26. Фесенко Э. Я. Теория литературы: учеб. пособ. Москва, 2005.

27. Фрейденберг О. Поэтика сюжета и жанра. Москва: Наука, 1996.
28. Холшевников В. Стихovedение и поэзия. Ленинград, 1991.
29. Чернец Л. Литературные жанры. Москва: Наука, 1982.
30. Эсалнек А. Я. Теория литературы. Москва: Наука, 2010.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна**

1. Таблиці.
2. Мультимедійні засоби.
3. Засоби контролю й самоконтролю.